

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЙ В СФЕРІ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

На сьогоднішній день на світовому ринку рекреаційно-туристичних товарів та послуг, який набирає потужностей дуже швидкими темпами, Україна виглядає досить скромно. До причин такого становища можна віднести, насамперед, відсутність розвинутої інфраструктури, низьку якість обслуговування, відсутність якісної реклами та інформації на світовому рівні про готелі, санаторії, туристичні бази та бази відпочинку в межах країни та про послуги, які надаються. Тобто, рекреаційно-туристична інфраструктура в Україні є недостатньо розвинутою і раціональною, що в поєднанні з низькою якістю сервісу зумовлює її низьку привабливість і, відповідно, прибутковість на фоні аналогічних показників в інших країнах [5].

Актуальність даної проблеми полягає ще й в тому, що від рівня розвитку інфраструктури залежить конкурентоспроможність країни в цілому. Факти свідчать, що найбільш конкурентоспроможними є ті економіки, в яких типи розвитку інфраструктурних ланок випереджають темпи розвитку інших галузей економіки. Адаже на сьогодні інфраструктура принципово відрізняється за своїми функціями та механізмом дії від колишнього розуміння цього поняття. З проміжної ланки господарської системи, вона перетворилася на безпосереднього активного учасника, регулятора та координатора економічних процесів, виконуючи функцію самостійного виробника послуг на ринку у різних сферах економічної діяльності [6].

В теперішній час рекреаційно-туристична інфраструктура є саме тією ланкою, яка не тільки обслуговує, а й забезпечує розвиток рекреаційно-туристичного процесу як ринкової системи. Тому формування інститутів ринкової інфраструктури, на наш погляд, є ключовою проблемою розвитку рекреаційно-туристичної сфери в Україні.

Одразу відмітимо, що під ринковою інфраструктурою в рекреаційно-туристичній сфері слід розуміти сукупність елементів, які забезпечують функціонування та взаємодію суб'єктів цієї сфери і регулюють рух матеріальних, фінансових, інформаційних потоків між ними та зовнішнім середовищем.

Принциповим у наведеному визначенні є виділення двох функцій інфраструктури: а) функція забезпечення функціонування та взаємодії суб'єктів рекреаційно-туристичної сфери; б) функція регулювання матеріальних, фінансових та інформаційних потоків.

Слід зазначити, що за своєю суттю ці функції відрізняються одна від одної. Так, функція забезпечення має пасивний характер, оскільки в даному випадку інфраструктура створює для рекреаційно-туристичної системи умови

для виконання її функцій у ринковому середовищі. Регулююча функція, навпаки, є активною, що забезпечує функціональну життєздатність рекреаційно-туристичної системи в її зв'язках з іншими економічними підсистемами у рамках усїєї економічної системи країни. Обидві функції тісно між собою взаємопов'язані: перша з них фактично спрямована на створення рекреаційно-туристичного продукту, друга – забезпечує його реалізацію [3].

Зазначимо, що за своїм складом, потужністю, кількістю і якістю окремих елементів рекреаційно-туристична інфраструктура повинна відповідати потребам рекреантів і туристів. Без такої відповідності різко знижуються рівень і якість рекреаційно-туристичного обслуговування, що, у свою чергу, викликає зменшення розміру виручки від реалізації рекреаційно-туристичного продукту [1].

При цьому слід пам'ятати, що виробнича база галузі сформувалась в основному за радянських часів з орієнтацією переважно на невибагливого відпочиваючого, тому серед об'єктів інфраструктури переважають великі (порівняно з аналогічними закордонними) комплекси, із значною концентрацією місць та низьким рівнем комфортності [5].

Активним напрямком удосконалювання розвитку рекреаційно-туристичної інфраструктури є благоустрій і модернізація, інтенсифікація її матеріально-технічної бази. Цьому процесу повинен передувати аналіз системи показників, що характеризує кількісні і якісні параметри її розвитку. До них відносяться: показники потужності мережі установ; забезпеченість установ основними фондами; фізичний стан основних фондів; інженерний і санітарно-гігієнічний благоустрій; наявність інших інфраструктурних утворень.

Дані про забезпеченість рекреаційно-туристичної інфраструктури площами потрібні для корегування планів нового будівництва, перепрофілізації та реконструкції установ відповідно до санаторно-гігієнічних нормативів і зміни вимог до стану рекреаційно-туристичної інфраструктури.

Розробки по розміщенню мережі установ рекреаційно-туристичної інфраструктури повинні опиратися не тільки на розміри, але й погоджуватися з конкретною територією, підвищуючи привабливість рекреаційно-туристичного середовища й підвищуючи її екологічний стан.

Визначення оптимального розміру установ охорони здоров'я дасть можливість знайти найбільш оптимальну структуру установ рекреаційно-туристичної інфраструктури, і одночасно є однією з істотних передумов підвищення ефективності капітальних вкладень у рекреаційно-туристичну діяльність.

Отже, розвиток рекреаційно-туристичної інфраструктури – проблема серйозна і складна, особливо з огляду на те, що в Україні практично відсутній середній клас, на який розраховувалися при проектуванні та будівництві об'єкти рекреаційно-туристичної інфраструктури. На сьогодні ці установи не задовольняють зрослим вимогам до якості, рівня оснащення й обслуговування

того шару рекреантів і туристів, який би зміг оплатити ці послуги. Та частина населення, що не має можливості виїхати відпочити за кордоном, не в змозі оплатити навіть тих послуг, які надають вітчизняні установи. У зв'язку із цим необхідно в корені переглянути відношення до використання наявних об'єктів рекреаційно-туристичної інфраструктури та тих, які ще проєктуються. Актуальним напрямком при цьому є вдосконалювання форм галузевої та територіальної організації рекреаційно-туристичної інфраструктури, у тому числі збалансованість видів послуг. Модернізуючи ці форми, вирішуються завдання найбільш повного задоволення потреб населення, за рахунок підвищення якості рекреаційно-туристичного обслуговування, удосконалювання рівня рекреаційно-туристичної інфраструктури й поліпшення використання всіх елементів основних і оборотних фондів. Особлива увага при цьому повинна бути приділена впливу інфраструктури на навколишнє середовище.

При цьому, одним з найважливіших факторів при плануванні та проєктуванні будівництва таких об'єктів, за умов дотримання принципів раціонального та продуманого розвитку рекреаційно-туристичних територій, є першочергове вирішення задвандь енергозабезпечення та водопостачання на курортних територіях.

Ясно, що розвиток курортів багато в чому залежить від витрат на паливно-енергетичні ресурси, збереження яких є предметом державної політики. Залежно від умов розвитку, більшість курортів не має традиційних джерел енергії. Тому виникає необхідність ширшого впровадження на курортних територіях нетрадиційних видів енергетики. В цьому напрямі передбачається ліквідація енергетичного дефіциту курортів за рахунок застосування енергозберігаючих технологій, відтворюваних і нетрадиційних джерел енергії, встановлення лічильників обліку тепла, газу, гарячої та холодної води. Це в свою чергу сприятиме підвищенню якості екологічного стану курортів.

Також обов'язково необхідне розв'язання проблем водопостачання вітчизняних курортів. Для цього, за оцінками фахівців, необхідно здійснити комплекс таких заходів:

- реконструкція існуючих і будівництво нових об'єктів водогосподарського комплексу;
- впровадження сучасних технологій очищення води та залучення додаткових джерел водопостачання;
- ремонт та реконструкція існуючих аварійних мереж водопостачання і водовідводу;
- створення системи автоматизації та диспетчеризації водопостачання курортних об'єктів незалежно від форми власності та підпорядкування;
- розвідування нових запасів підземних вод для питного водопостачання та раціональне використання існуючих місцевих джерел;
- створення замкнених систем водопостачання як частини безвідходних технологій;
- реконструкція існуючих та будівництво нових каналізаційних споруд.

Отже, розвиток і становлення курортів України, конкурентоспроможних на світовому ринку, неможливе за існуючого режиму енергозабезпечення та водопостачання. І ця проблема потребує першочергового розв'язання, оскільки, на наш погляд, вона є первинною для раціоналізації процесу будівництва нових чи реконструкції існуючих об'єктів розміщення рекреантів та туристів [2].

Ще одним із дійових засобів прискорення розвитку рекреації та туризму в Україні є розвиток транспортної складової інфраструктури, оскільки питання «як дібратися?» інколи відіграє вирішальну роль при виборі рекреантом чи туристом місця відпочинку. Транспорт (авіаційний, залізничний, автомобільний, річковий, морський) є однією з найважливіших сфер інфраструктурного забезпечення регіонів України, що може сприяти інтенсивному розвитку рекреаційно-туристичної діяльності.

За оцінками експертів, з 13 тис. км автомобільних шляхів державного значення понад 9 тис. км є магістральними, зв'язаними з міжнародними транспортними коридорами. В поєднанні з потужним рекреаційно-туристичним потенціалом нашої країни, цей чинник може стати важливим фактором розвитку вітчизняної економіки [5]. Наведемо також декілька цифр відносно щільності автомобільних та залізничних шляхів сполучення в Україні. Так, щільність автошляхів в середньому по Україні складає 278 км/тис.км², а щільність залізниць – 74 км/тис.км².

Також одне з найважливіших місць взагалі у сучасній інфраструктурі приділяється зв'язку. Це стосується і рекреаційно-туристичної сфери, бо, зважаючи на швидкі темпи життя, приїжджаючи до місць відпочинку сучасний рекреант та турист обов'язково повинен мати доступ до засобів зв'язку. Тобто, в місцях перебування рекреантів та туристів повинні бути наявні значні покриття мереж різних мобільних операторів, (GPRS-покриття, роумінг і т.д.), а також, безумовно, доступ до мережі Internet. Тут же відмітимо, що не останню роль для відпочиваючих відіграють об'єкти комерційної інфраструктури. Так, важливою є наявність банківських відділень чи банкоматів, страхових компаній і т.д. Але Україна зараз, на жаль, суттєво відстає від світового рівня всіх перелічених об'єктів та засобів як за кількістю, так і за якістю [4].

Зауважимо, що при цьому навіть існуючі можливості рекреаційно-туристичної сфери нашої країни недостатньо відомі, як в Україні, так і за її межами, у зв'язку із недостатньою рекламою вітчизняних курортів. Наприклад, у 2015 р. в національному бюджеті на це було передбачено 1,7 млн грн., а реально виділено лише 40 тис. Тому абсолютно зрозуміло, що дуже важко отримати інформацію, особливо за кордоном, про рекреаційно-туристичні послуги, що надаються в Україні. І хоча в 2015 р. в нашій країні було створено власну інформаційну систему (UTIS – Ukrainian Tourism Information System), вона в значній мірі носить комерційно-інформаційний, а не іміджовий характер. Зовсім інакше за кордоном. Наприклад, Великобританія, котру і так не потрібно особливо рекламувати, витрачає на ці цілі 80 млн. фунтів щорічно. На перший погляд здається, що це марнотратство. Але як було підраховано кожний вкладений у рекламу фунт приносить дохід від залучених туристів у 27 фунтів. Тому спрямування

переважної частини коштів на рекламу України та її широких рекреаційно-туристичних можливостей та лікувальних природних ресурсів по всьому світу, на нашу думку, буде правильним рішенням [5].

Удосконалення механізмів рекламування і просування на національному та міжнародному ринках вітчизняних і місцевих рекреаційно-туристичних, екскурсійних, готельних, транспортних, а також ряду санаторно-курортних і медичних послуг (поряд із нарощуванням їх пропозиції, поліпшенням якості та доступності, покращенням естетичних і побутових характеристик місць перебування) підвищать рекреаційно-туристичну привабливість України.

Отже, розвиток інфраструктури курортів потребує розв'язання територіальних, соціально-економічних завдань, і таких, що пов'язані з розподілом і визначенням пріоритетних напрямів використання природних лікувальних ресурсів і пошуками шляхів збалансування міжгалузевих інтересів, вирішення питань розміщення курортного, житлового, соціального, інженерно-транспортного, комунального та інших видів будівництва, відтворення культурно-історичної спадщини, охорони та збагачення природного середовища курортів.

Створення та належне використання розвинутої рекреаційно-туристичної інфраструктури сприятиме збільшенню обсягів рекреаційно-туристичних товарів і послуг, залученню рекреантів та туристів до нашої країни, а, відповідно, і додаткових надходжень до бюджетів усіх рівнів, а також позитивним змінам у структурі зайнятості населення.

Список використаних джерел:

1. Бардаченко В.В. Регіональний розвиток та необхідність його інвестування. Экономические инновации: Сб. научн. трудов. Одесса, 2001. Вып. 11. С. 32-38.
2. Воробйова О. А. Рекреаційно-туристична інфраструктура як чинник реалізації конкурентних переваг Українського Причорномор'я. Экономические инновации: Сб. научн. трудов. Одеса, 2007. Вып. 28. С. 58-67.
3. Гайдук А. Формування туристичної ринкової інфраструктури як фактор підвищення ефективності функціонування ринку туристичних послуг. Регіональна економіка. 1999. №2. С.172-177.
4. Горелова Е.И., Бродовой Ю.Д. Совершенствование рыночной инфраструктуры в странах СНГ. Экономические инновации: Сб. научн. трудов. Одеса, 2001. Вып. 11. С. 163-169.
5. Лащик І. П. Соціально-економічний аспект розвитку туристичної інфраструктури України. Туризм в Україні: сучасний стан та пріоритети розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Львів, 20-22 жовтня 2005 р. Львів, 2005. С. 52- 55.
6. Свелеба Н.А., Серета С.А. Развитие инфраструктуры как базовая умова развития туризма. Туризм в Україні: сучасний стан та пріоритети розвитку: матер. Всеукр. наук.-практ. конф.. Львів, 20-22 жовт. 2005 р. Львів, 2005. С. 84-86.